

A Study of the Environment of Wellness Tourism Context to Promote in the Eastern Economic Corridor

Rungnapa Lertpatcharapong¹ Kanyathong Horada² and Phonphat Intaravorrachaphat³

Received: January 06, 2023

Revised: August 04, 2023

Accepted: August 06, 2023

Abstract

This research article aimed to study the context influencing market competition and health tourism promotion in the Eastern Economic Corridor at the international level. It was a qualitative research. Data were collected using in-depth interviews and focus group discussions. There were groups of 5-10 key informants, representatives from each province, consisting of government agencies, private sectors, tourism operators, community representatives, and tourism academics. The results of the research revealed that the strengths of the Eastern Economic Corridor were the potential of the area in terms of tourist attractions and health services. Health activities were standardized. The image has been accepted by both Thai and foreign tourists. There were innovations in equipment and modern health treatment processes that were known abroad, distance near the capital, having international standards of cleanliness and safety, having availability of tourist service locations. Many communities had the potential to manage tourism. Tourism entrepreneurs were strong. Weaknesses were the connection of tourist attractions. The image of the deterioration of tourism resources lacked the promotion of tourism knowledge,

¹⁻³ Suan Dusit University

Corresponding author, e-mail: rungleart@hotmail.com

community identity, promoting the relationship between the community and the service sector, insufficient health tourism personnel, efficiency in marketing communications and integration of tourism information. Opportunities to promote health tourism were the growth rate of the number of tourists and continuous income. There were transport and logistics potential. Trends of tourist demand were consistent with the potential context of the area. Public and private agencies were interested in joint development of the area. There was support from the local education sector. The aspect of the obstacles to development was solving the degradation of urban areas, lack of continuity in government promotion, environmental and pollution problems, problems of balancing management of tourism areas. The competition in the health tourism market was high. There was lack of clarity from the government regarding guidelines and standards for health services. There were still many inferior tourist images, and the problems of the spread of the corona virus-19.

Keywords: Health Tourism, Tourism, Eastern Economic Corridor

การศึกษาบริบทแวดล้อมทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระยอง เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

รุ่งนภา เลิศพัชรพงศ์^{1,2} ภัฏญูทอง หรดาล² และพรภัทร อินทรวรพัฒน์³

Received: January 06, 2023

Revised: August 04, 2023

Accepted: August 06, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการแข่งขันทางการตลาดและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในระดับสากล ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดเสวนากลุ่ม มีจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5-10 คน เป็นตัวแทนจากแต่ละจังหวัด ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ตัวแทนชุมชน และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า จุดแข็งของเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ได้แก่ มีศักยภาพของพื้นที่ด้านแหล่งท่องเที่ยวและบริการเชิงสุขภาพ กิจกรรมเชิงสุขภาพมีมาตรฐาน ภาพลักษณ์ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ มีนวัตกรรมด้านเครื่องมือและกระบวนการการบำบัดสุขภาพที่ทันสมัยเป็นที่รู้จักในต่างประเทศ ระยะทางใกล้เมืองหลวง มีมาตรฐานความปลอดภัยด้านความสะอาดในระดับสากล ความพร้อมของสถานที่บริการทางการท่องเที่ยว หลายชุมชนมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวมีความเข้มแข็ง ด้านจุดอ่อน ได้แก่ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวขาดการส่งเสริมองค์ความรู้ทางการท่องเที่ยว ขาดการชูอัตลักษณ์ของชุมชน ขาดการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับภาคธุรกิจบริการ บุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไม่เพียงพอขาดประสิทธิภาพในการสื่อสารทางการตลาด และขาดการบูรณา

¹⁻³ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Corresponding author, e-mail: rungleart@hotmail.com

การข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว ด้านโอกาสส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ อัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้มีต่อเนื่อง มีศักยภาพการขนส่งและโลจิสติกส์ แนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับบริบทเชิงศักยภาพของพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจต่อการร่วมพัฒนาพื้นที่ ได้รับการสนับสนุนจากภาคการศึกษาในพื้นที่ และด้านอุปสรรคต่อการพัฒนา ได้แก่ การแก้ไขความเสื่อมโทรมของพื้นที่เมือง ขาดความต่อเนื่องทางการส่งเสริมจากภาครัฐ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษ ปัญหาด้านการจัดการสมดุลของพื้นที่ทางการท่องเที่ยว การแข่งขันในตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีสูง ขาดความชัดเจนจากภาครัฐด้านแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานการบริการเชิงสุขภาพ ยังมีภาพลักษณ์ด้านนักท่องเที่ยวด้วยคุณภาพจำนวนมาก และปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การท่องเที่ยว, เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

บทนำ

สถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 จะถือได้ว่าเป็นปีแห่งการฟื้นตัว แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทั่วโลกต้องเผชิญกลับยังมีความซับซ้อน และยังส่งผลเสียร้ายแรงต่อภาคสังคมและภาคท่องเที่ยว (Andreu, M. G. N., Font-Barnet, A. & Roca, M. E., 2021) สำหรับประเทศไทย การระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลต่อการลดลงของรายได้จากภาคการท่องเที่ยวและระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม จะเห็นได้จากการลดจำนวนของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลงถึงร้อยละ 38.1 และนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ลดลงถึงร้อยละ 30.77 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2562

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดดังกล่าว หลายงานวิจัยมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การท่องเที่ยวและการเดินทางเพื่อสุขภาพ จะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้เชิงผสมผสาน และเป็นรูปแบบหนึ่งของภาคการท่องเที่ยวที่จะได้รับกระแสนิยมเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีแนวโน้มที่จะสามารถเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต (Zhong, L., et al., 2021; Chaiyasain, C., 2019; วาริพร ชูศรี และวรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, 2563) ทั้งนี้ สืบเนื่องจากประเด็นด้านสุขภาวะและการส่งเสริม

สุขภาพ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมเชิงสุขภาพ สามารถช่วยฟื้นฟูวิธีการรักษาสุขภาพร่างกายเชิงพื้นฐาน ลดการลุกลามของปัญหาทางสุขภาพจิต อีกทั้งยังมีบทบาทในการปกป้องทรัพย์สินทางธรรมชาติและวัฒนธรรม สนับสนุนการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จัดเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน การส่งเสริมผลิตผลในท้องถิ่น กล่าวได้ว่า การมีสุขภาพที่ดีช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคม (Global Wellness Institute, 2019)

การสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพสามารถใช้เป็นกลยุทธ์ในการสร้างคุณค่าแก่ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างภาคเศรษฐกิจต่างๆ สร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวและภาคสุขภาพ ตลอดจนการบริการ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทที่สามารถช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีความโดดเด่น มอบคุณค่าที่มากขึ้น และดึงดูดการใช้จ่ายที่สูงขึ้นจากนักท่องเที่ยว และนอกเหนือจากประสบการณ์ด้านสุขภาพแล้ว ความสะดวกด้านการเดินทาง อาหาร และที่พัก รวมถึงแหล่งช้อปปิ้งหรือความบันเทิงต่าง ๆ ยังถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยเช่นกัน กล่าวได้ว่า ธุรกิจทั้งหมดเหล่านี้ไม่ว่าจะเฉพาะเจาะจงเพื่อสุขภาพหรือไม่ก็ตาม ล้วนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Andreu, M. G. N., Font-Barnet, A. & Roca, M. E., 2021) สำหรับประเทศไทย เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ประกอบไปด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่ให้บริการเชิงบำบัดสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจที่มีมาตรฐานจำนวนมาก และมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว อาทิ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) หรือธุรกิจไมซ์ (MICE) ซึ่งถือเป็นปัจจัยเชิงบวก ที่ส่งผลให้เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลไทยเล็งเห็นความสำคัญและมุ่งเน้นส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพศักยภาพสูง รวมถึงการมุ่งหวังที่จะกระจายนักท่องเที่ยวให้ไปสู่ชุมชน ให้ชุมชนได้มีการสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2563)

กล่าวได้ว่า สภาพการณ์ของพื้นที่ EEC มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ความมุ่งมั่นอุตสาหกรรมเป้าหมายที่การส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง เช่น ยานยนต์แห่งอนาคต อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมูลค่าสูง การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น เพื่อผลักดันประเทศไทยให้มีศักยภาพสามารถเป็นประตูทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญสู่ภูมิภาคที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดแห่งหนึ่งของโลก (Niyomsilp, E., Worapongpat, N. & Bunchapattanasakda, C., 2020) ดังนั้น รัฐบาลจึงมุ่งเน้นส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพสูงซึ่งรวมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการทั้ง 3 จังหวัด สู่การท่องเที่ยวระดับโลกอย่างยั่งยืน (สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก, 2561)

ดังนั้น จากการศึกษา นักวิจัยจึงมุ่งศึกษาสภาพแวดล้อมในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ EEC ด้านข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ในมิติทางด้านชุมชน สังคม และเศรษฐกิจในอนาคต และสามารถพัฒนาให้เกิดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงทางการแข่งขันด้านตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในตลาดโลก

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการแข่งขันทางการตลาดและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในระดับสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Participants Key Information) คือ ผู้เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา โดยแบ่งเป็นจังหวัดละ 5-10 คน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ เช่น นักการเมืองท้องถิ่น หน่วยงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว ธุรกิจสปา ธุรกิจอาหาร ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ผู้ประกอบการขนส่งและการเดินทาง ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น ชุมชนท้องถิ่น เช่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านในพื้นที่ เป็น

ต้น และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการจัดการท่องเที่ยว เช่น อาจารย์ นักวิชาการ เป็นต้น สำหรับการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจะใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ ตำแหน่งทางสังคมและ/หรืออาชีพ อายุ การศึกษา และการเป็นที่ยอมรับจากสังคมและชุมชน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือ 2 ประเภท ประกอบด้วย การสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งมีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยมีการวางแผนและกำหนดข้อคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ลักษณะคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับข้อคำถามที่เป็นแนวทางและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการเสวนากลุ่มย่อย (Focus Group) สำหรับประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ จุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ จุดด้อยที่ควรปรับปรุงของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตพื้นที่ โอกาสหรือความเป็นไปได้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ และอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตพื้นที่ โดยข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แยกแยะข้อความ กลุ่มคำ ประโยคที่มีความหมายในทิศทางเดียวกัน จัดกลุ่ม กำหนดรหัส แล้วจึงกำหนดคำสำคัญ จากนั้นนำไปเปรียบเทียบเพื่อหาข้อสรุป และการเขียนรายงานการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการแข่งขันทางการตลาดและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในระดับสากล โดยกระบวนการสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่มย่อย พบว่า

1. จุดแข็งของเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

1.1 เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้รับการยอมรับและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทั่วโลก จากความได้เปรียบทางด้านความหลากหลายของทุนทางทรัพยากรที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่สวยงามทั้งในจังหวัดชลบุรี และระยอง ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีและความเชื่อในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ทรัพยากรทางด้านพืชพรรณสมุนไพร ผัก

ผลไม้และอาหารเชิงส่งเสริมสุขภาพต่าง ๆ ในจังหวัดระยอง และชุมชนมะขามเตี้ยในจังหวัดชลบุรี เป็นต้น

1.2 มีความโดดเด่นของกิจกรรมการบริการเชิงสุขภาพที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวคุณภาพทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะในเขตจังหวัดชลบุรีและระยอง ซึ่งมีความหลากหลายของกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและธุรกิจบริการเชิงสุขภาพอย่างครบวงจร

1.3 ภาพลักษณ์ของการบริการเชิงสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ได้รับการยอมรับและเป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพและนักท่องเที่ยวต่างชาติ อาทิ การบริการนวดและนวดประคบ การให้บริการสปาเพื่อผ่อนคลายและบำบัดรักษาสุขภาพ เป็นต้น

1.4 มีการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการบำบัดรักษาสุขภาพแบบทางเลือกมาใช้ควบคู่กับการบริการเชิงสุขภาพ อาทิ ระบบการบำบัดโรคด้วยวิธีการ Cell Oxidation Reduction Management การใช้ออกซิเจนบำบัด การมีศูนย์การแพทย์แผนไทยที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุขเพื่อการบำบัดรักษาด้วยสมุนไพร การบริการทางด้านอาหารและผลิตภัณฑ์เพื่อการฟื้นฟูและดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรที่ผ่านการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค เป็นต้น ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ

1.5 ระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ทำให้สะดวกต่อการเดินทางเชื่อมโยงไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

1.6 หน่วยธุรกิจส่วนใหญ่ ประเภทที่พัก โรงแรม และธุรกิจการบริการเชิงสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เช่น ธุรกิจสปาและการนวดบำบัด เป็นต้น ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัย SHA จากภาครัฐแล้ว โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรีและระยอง เช่น Health Land, Kusatsu Onsen Spa และสวนสุภัทราแลนด์ เป็นต้น

1.7 หน่วยธุรกิจผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่วนใหญ่ในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีศักยภาพสูงทางด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การสื่อสารทางการตลาด และการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

1.8 มีหลายหน่วยธุรกิจด้านที่พักแรม และธุรกิจบริการเชิงสุขภาพในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการทุพพลภาพซึ่งมีกำลังจ่ายสูง โดยการจัดบรรยากาศ ความพร้อมของสถานที่ และการบริการที่เหมาะสมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษนี้ซึ่งถือเป็นการขยายฐานลูกค้าและนักท่องเที่ยวคุณภาพทั้งในและต่างประเทศ

1.9 หลายชุมชนในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีสินค้าและบริการเชิงสุขภาพประจำถิ่น สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่หลากหลาย รวมถึงมีความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งเอื้อต่อการส่งเสริมและการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1.10 ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (Tour Operators) ในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงระบบ และมีความเข้มแข็งด้านความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชนทำให้เกิดการรวมกลุ่มการประสานงานและการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลคุณภาพ ส่งผลให้มีศักยภาพในการพัฒนาและนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวในหลากหลายรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวแบบกลุ่มครอบครัว กลุ่มรักสุขภาพกลุ่มธุรกิจ และการลงทุนระดับนานาชาติ ถือเป็นส่วนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. จุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า

2.1 การเชื่อมโยงถึงแหล่งท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ยังได้รับการพัฒนาไม่ทั่วถึงหรือขาดความเชื่อมโยง อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานและความปลอดภัย ซึ่งถือว่ายังไม่สอดคล้องต่อแผนการขยายตัวของเมืองและการเติบโตของภาคการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมและโลจิสติกส์บางพื้นที่

2.2 ภาพลักษณ์ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวและปัญหาอาชญากรรมในเขตพื้นที่เมือง โดยเฉพาะเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ยังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องเร่งกำหนดมาตรการแนวทางในการพัฒนาฟื้นฟูและแก้ไข

2.3 หลายชุมชนในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนองค์ความรู้และแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

2.4 ยังขาดการนำเสนออัตลักษณ์ และชูความโดดเด่นของแต่ละชุมชนที่มีศักยภาพทางด้านการบริการและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ชัดเจน

2.5 ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาคธุรกิจบริการ และเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

2.6 จำนวนแรงงานและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังไม่เพียงพอ อีกทั้งยังขาดการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องต่อแผนการพัฒนา และอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

2.7 ยังขาดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสื่อสารทางการตลาด การสร้างการรับรู้ และการสื่อสารการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อการขับเคลื่อนและกระตุ้นตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาพรวมของเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ทั้งนี้ในปัจจุบันเป็นการดำเนินการเฉพาะรายหน่วยธุรกิจทำให้มีการกระจายการรับรู้และการเข้าถึงในวงจำกัด อีกทั้งยังเป็นการปิดกั้นโอกาสขยายฐานผู้รับบริการและนักท่องเที่ยวคุณภาพ

2.8 ยังขาดการประสานงานและการบูรณาการข้อมูลข่าวสารระหว่างเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคบริการทางการท่องเที่ยวในการพัฒนาและขับเคลื่อนกลไกการสื่อสารทางการตลาด เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาพรวมของเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกอย่างชัดเจน

3. โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า

3.1 การท่องเที่ยวในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นทั้งด้านจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีมีผู้มาเยี่ยมเยือนมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดระยอง และฉะเชิงเทรา ตามลำดับ

3.2 โครงสร้างระบบการคมนาคมขนส่งทั้งทางถนน ราง รถไฟฟ้า เรือ และสนามบินมีความพร้อมและศักยภาพในการรองรับการเดินทางทั้งภายในประเทศ และเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศส่งผลดีต่อการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกได้อย่างยั่งยืน

3.3 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเล็ก 1-2 คน หรือเป็นการไปพักผ่อนแบบครอบครัว เพื่อนสนิท และจะเลือกท่องเที่ยวระยะทางไม่ไกลโดยมุ่งเน้นเพื่อการพักผ่อนฟื้นฟูสุขภาพความแข็งแรงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงชื่นชอบที่จะได้รับการบริการเชิงการบำบัด และรักษาสุขภาพด้วยแนวทางตามระบบแพทย์ทางเลือกและอาหารหรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ

3.4 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น ททท. อบต. หน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นต้นให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนกลไกการส่งเสริมทางการตลาด และการสร้างการรับรู้เพื่อการกระตุ้นการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยการสร้างแคมเปญการจัดทำโครงการที่มุ่งพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวควบคู่กับการรักษาฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการ CSR: Corporate Social Responsibility การจัดกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ และการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

3.5 ภาคการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้การสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเต็มรูปแบบ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และวัฒนธรรมในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้มีความยั่งยืนในทุกมิติ เช่น การผลิตและพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การพัฒนาเพื่อการยกระดับมาตรฐานทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น

4. อุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า

4.1 การปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวยังทำได้ไม่เต็มที่ โดยเฉพาะเมืองพัทยาที่ยังมีพื้นที่เสื่อมโทรมหลายแห่ง

4.2 ยังขาดความชัดเจนและการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง จากภาครัฐบาลทั้งในเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง

สุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงใต้ออกส่งผลให้เกิดความล่าช้าต่อการดำเนินการในหลาย ๆ โครงการ

4.3 ปัญหาทางด้านสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงใต้ออก ยังคงประสบอยู่หลายด้าน อาทิ ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาการลักลอบขนขยะทิ้งตามที่สาธารณะ ปัญหาระบบน้ำเสีย เป็นต้น ยังคงเป็นที่สำคัญในพื้นที่ชุมชนเมืองและพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

4.4 ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงใต้ออก ยังประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทางด้านพื้นที่การท่องเที่ยวอย่างสมดุลส่งผลกระทบต่อขยายตัวการพัฒนาและการเติบโตของการท่องเที่ยว

4.5 การแข่งขันในตลาดท่องเที่ยว และการบริการเชิงสุขภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศมีสูง

4.6 ภาครัฐยังไม่มีกรออกข้อกำหนด หรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการจัดระเบียบการบริการเชิงสุขภาพ เช่น นวด การฟื้นฟูและบำบัดด้วยสมุนไพร และแพทย์ทางเลือก เป็นต้น ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงใต้ออกให้มีคุณภาพมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงยังขาดการตรวจสอบและประเมินคุณภาพอย่างจริงจังทำให้หลายพื้นที่ยังมีผู้ให้บริการเถื่อน ขาดความรู้และประสบการณ์การบริการเชิงสุขภาพอย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์เชิงลบและความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการในภาพรวม

4.7 กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพยังมีเป็นจำนวนมากที่เข้าไปท่องเที่ยวในเขตเมืองโดยมุ่งจัดกิจกรรมที่ส่อไปในแนวอนาจาร ยาเสพติด และการมั่วสุม ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของขับเคลื่อนการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงใต้ออก

4.8 ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 (Covid-19) ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงใต้ออก ส่งผลรุนแรงต่อการขยายตัวของภาคธุรกิจการท่องเที่ยว การลดจำนวนของนักท่องเที่ยว และความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความอยู่รอดของกลุ่มธุรกิจบริการและผู้ประกอบการทางด้านการท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

เขตรเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากมีความได้เปรียบทางด้านความหลากหลายของทุนทางทรัพยากรที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว มีภาพลักษณ์ของการบริการเชิงสุขภาพที่ได้รับการยอมรับมีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ทำให้สะดวกต่อการเดินทางเชื่อมโยงไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ หน่วยธุรกิจประเภทที่พัก โรงแรม และธุรกิจการบริการเชิงสุขภาพ ส่วนใหญ่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัย SHA จากภาครัฐแล้ว โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรี และระยอง อีกทั้งยังมีศักยภาพสูงทางด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การสื่อสารการตลาด และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยว และยังมีการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้พิการทุพพลภาพ นอกจากนี้หลายชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีสินค้าและการบริการเชิงสุขภาพประจำถิ่นสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่หลากหลาย รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (Tour Operators) มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงระบบ และมีความเข้มแข็งด้านความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชนทำให้เกิดการรวมกลุ่ม การประสานงาน และการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลคุณภาพ ส่งผลให้มีศักยภาพในการพัฒนาและนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวในหลากหลายรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่า มีสิ่งที่ต้องปรับปรุงเพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ยังได้รับการพัฒนาไม่ทั่วถึง หรือเชื่อมโยงแต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานและความปลอดภัย รวมถึงยังไม่สอดคล้องต่อแผนการขยายตัวของเมือง และการเติบโตของภาคการท่องเที่ยว อีกทั้งภาพลักษณ์ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวและปัญหาอาชญากรรมในเขตพื้นที่เมือง โดยเฉพาะเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ยังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว หลายชุมชนที่มีศักยภาพยังไม่ได้การส่งเสริมและพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนองค์ความรู้และแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ขาดการนำเสนออัตลักษณ์ และชูความโดดเด่นของแต่ละชุมชนที่มีศักยภาพอย่างชัดเจน ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาคธุรกิจบริการ และเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึง

ประเด็นด้านจำนวนแรงงานและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังไม่เพียงพอ และยังขาดการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องต่อแผนการพัฒนา และอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขาดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสื่อสารทางการตลาด การสร้างการรับรู้ และการสื่อสารการประชาสัมพันธ์เชิงรุก และขาดการประสานงานและการบูรณาการข้อมูลข่าวสารระหว่างเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคบริการทางการท่องเที่ยว

จากประเด็นทางด้านสภาพแวดล้อมภายในของพื้นที่ที่ค้นพบ ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับผลการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพื้นที่ EEC เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวสู่สากล จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างการรับรู้และพัฒนาทักษะหลากหลายด้านของภาคธุรกิจขนาดย่อมและชุมชนซึ่งถือเป็นกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการการขับเคลื่อนและพัฒนาเชิงพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ไม่เป็นเพียงนโยบายที่ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณยศ กุลพานิช และคณะ (2563) พบว่า ปัจจัยสนับสนุนผลกระทบ ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก ซึ่งพบว่าทั้ง 3 จังหวัด มีความพร้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงกายภาพและวัฒนธรรม มีความคล่องตัวทางด้านระบบโครงข่ายการคมนาคมที่ครอบคลุมและมีความหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดชลบุรี และมีความอุดมสมบูรณ์ทางสิ่งแวดล้อม โดยจังหวัดฉะเชิงเทรามีความได้เปรียบที่สุด นอกจากนี้ยังมีปัจจัยมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการสัญจรอัจฉริยะเพื่อการท่องเที่ยว โดยทางด้านเศรษฐกิจมีจุดยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคตะวันออก จึงมีศักยภาพด้านการค้า และเป็นศูนย์กลางในการขนส่งนอกจากนี้ยังมีท่าเรือเดินสมุทร จึงเกิดการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม การค้า และการบริการในระดับสูง สำหรับทางด้านสังคม พบว่า มีปัญหาด้านประชากรแฝงในพื้นที่ เนื่องจากหลายพื้นที่ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของเมือง มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคการเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น และมีการจ้างงานจากแรงงานภายนอกพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่า มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ปัญหาดังกล่าวอยู่ในระดับที่ควบคุมได้และประเด็นด้านการคมนาคมยังพบว่า การเชื่อมโยงการคมนาคมในระดับระหว่างเมืองมีประสิทธิภาพ แต่ในระดับภายในตัวเมืองยังไม่ดีเท่าที่ควร

สำหรับโอกาสที่ดีในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า การท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นทั้งด้านจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างระบบคมนาคมขนส่งทั้งทางถนน ราง รถไฟ ท่าเรือ และสนามบิน ทำให้มีศักยภาพในการรองรับการเดินทางทั้งภายในประเทศ และเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเล็ก 1-2 คน หรือเป็นการไปพักผ่อนแบบครอบครัว เพื่อนสนิท และจะเลือกท่องเที่ยวระยะทางไม่ไกล โดยมุ่งเน้นเพื่อการพักผ่อน ฟื้นฟูสุขภาพ ความเข้มแข็งทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจรวมถึงชื่นชอบที่จะได้รับการบริการเชิงการบำบัด และรักษาสุขภาพด้วยแนวทางตามระบบแพทย์ทางเลือกและอาหาร หรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น ททท.อบต. หน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นต้น ให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนกลไกการส่งเสริมทางการตลาดและการสร้างการรับรู้เพื่อการกระตุ้นการท่องเที่ยว อีกทั้งภาคการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกยังมีส่วนสำคัญต่อการให้การสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเต็มรูปแบบในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้มีความยั่งยืนในทุกมิติ

อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคที่มีผลต่อการขับเคลื่อนและการพัฒนาอีกหลายประการ คือ การปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวยังทำได้ไม่เต็มที่ ขาดความชัดเจน และการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐบาลทั้งในเชิงนโยบาย และแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดความล่าช้าต่อการดำเนินการในหลาย ๆ โครงการ ปัญหาทางด้านสถานการณ์สิ่งแวดล้อม อาทิ ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาการลักลอบขนขยะทิ้งตามที่สาธารณะ ปัญหาระบบน้ำเสีย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทางด้านพื้นที่การท่องเที่ยวอย่างสมดุล ส่งผลต่อการขยายตัวการพัฒนาและการเติบโตของการท่องเที่ยว ทั้งยังต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างรุนแรงในตลาดท่องเที่ยวและบริการเชิงสุขภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภาครัฐยังไม่มีกรอบข้อกำหนด หรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการจัดระเบียบการบริการเชิงสุขภาพให้มีคุณภาพมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงยังขาดการตรวจสอบและประเมินคุณภาพอย่างจริงจัง ทำให้หลายพื้นที่ยังมีผู้ให้บริการเถื่อน ขาดความรู้และประสบการณ์การบริการเชิงสุขภาพอย่างแท้จริง กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพยังมีเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 (Covid-19) ในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ส่งผลรุนแรงต่อการขยายตัวของภาค

ธุรกิจการท่องเที่ยว การลดจำนวนของนักท่องเที่ยวและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความอยู่รอดของกลุ่มธุรกิจบริการและผู้ประกอบการทางด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการศึกษาของนพดล วิทยาภรณ์ และเอกพร รักความสุข (2562) เรื่องการบริหารการพัฒนาโครงการพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ศึกษากรณี: พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก EEC ที่ระบุว่า การวางผังเมืองในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกยังขาดความเหมาะสมเนื่องจากไม่สามารถผสมผสานเพื่อแบ่งพื้นที่สำหรับการอยู่ร่วมกันได้ระหว่างชุมชนและอุตสาหกรรม รวมถึงความไม่ชัดเจนในการกำหนดพื้นที่รองรับอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังพบว่า แรงงานยังขาดทักษะที่มีผลต่อการยกระดับมาตรฐานการผลิตและนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการผลิตองค์ความรู้ที่ยั่งยืนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศได้ นอกจากนี้ยังขาดแผนการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการขนส่งทางอากาศ ขาดแผนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการส่งเสริมคนในชุมชน ทั้งในส่วนการสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น และการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อน ขาดการสนับสนุนที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยเฉพาะการขาดการส่งเสริมการลงทุนด้านการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีระดับท้องถิ่น ตลอดจนขาดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค โดยเฉพาะด้านระบบน้ำประปาที่ยังมีประสิทธิภาพต่ำ เมื่อเทียบกับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษของประเทศเพื่อนบ้าน

องค์ความรู้ใหม่

สามารถใช้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นหนึ่งในตัวขับเคลื่อนหลักสำหรับการพัฒนาเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐ ควรมีนโยบายในการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยพิจารณาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค มาใช้ในการพิจารณาการพัฒนาการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

องค์กรที่เกี่ยวข้องในภาครัฐทุกระดับประเทศและภูมิภาค ภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยวและบริการ และชุมชน ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในทุกระดับ ได้แก่ เพื่อวางแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

เอกสารอ้างอิง

- Andreu, M. G. N., Font-Barnet, A. & Roca, M. E. (2021). Wellness Tourism—New Challenges and Opportunities for Tourism in Salou. *Sustainability* 2021, 13(15), 1-13.
- Chaiyasain, C. (2019). Guidelines for Competitive Advantage and Service Innovation for Restaurant Business 4.0 to Encourage and Develop Phuket as a Gastronomy Creative City. *Dusit Thani College Journal*, 13(3), 491-504.
- Global Wellness Institute. (2019). *2019 Understanding Wellness: Opportunities and Impact of the Wellness Economy for Regional Development*. Retrieved from <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/understanding-wellness-opportunities-impact-wellness-economy-for-regional-development/>.
- Niyomsilp, E., Worapongpat, N. & Bunchapattanasakda, C. (2020). Thailand's Eastern Economic Corridor (EEC): According to Thailand 4.0 Economic Policy. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 6(2), 219-227.
- Zhong, L., et al. (2021). Medical, Health and Wellness Tourism Research- A Review of the Literature (1970–2020) and Research Agenda. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18, 1-16.
- ณยศ กุลพานิช และคณะ. (2563). ปัจจัยสนับสนุน ผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 14(3), 5-14.

- นพดล วัยภรณ์ และเอกพร รักความสุข. (2562). การบริหารการพัฒนาโครงการพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ศึกษากรณี: พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก EEC. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*, 6(2), 95-109.
- วารินทร์ ชูศรี และ วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล. (2563). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 205-226.
- สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2561). (ร่าง) แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. เข้าถึงได้จาก <https://www.eeco.or.th/sites/default/files>
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.). (2563). *วิสัยทัศน์/พันธกิจ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.eeco.or.th/th/vision-mission>.